

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΝ ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ (HONESTIORES – ENTIMOTATOI) - ΣΤΡΑΤΟΣ- ΚΛΗΡΟ –ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Αυτοκράτορας: Η ανάρρηση στο θρόνο χάρη στο κληρονομικό δικαίωμα είτε με τις ζητωκραυγές του στρατού και τις επιφωνήσεις της συγκλήτου, από τον 5ο αιώνα και μετά άρχισε να επισφραγίζεται με τη στέψη του αυτοκράτορα από τον Πατριάρχη.

Η κοινωνική διάρθρωση δεν ήταν θεσμοθετημένη αλλά παρά ταύτα ήταν δύσκολο να περάσει κάποιος από τη μία κοινωνική τάξη στην άλλη. Πάντως δεν αποκλείονταν και περιπτώσεις απλών ανθρώπων που έφθασαν να γίνουν και αυτοκράτορες, όπως ο Βασίλειος Α΄ ο Μακεδών.

ΤΑΞΗ ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ-Συγκλητικοί: Η ανώτατη κοινωνική τάξη κατά την Πρώιμη περίοδο. Συνέχεια της Ρωμαϊκής Συγκλήτου. Θεωρητικά τα μέλη της συγκλήτου της Κωνσταντινούπολης ήταν η τάξη που συμμετείχε στη διακυβέρνηση του κράτους. Η συμμετοχή στη σύγκλητο προϋπέθετε αριστοκρατική καταγωγή, μόνιμη διαμονή στην Κωνσταντινούπολη και κατοχή κάποιας περιουσίας.

Στα πλαίσια της προσπάθειας δημιουργίας μίας τάξης αριστοκρατίας στη νέα αυτοκρατορία ο αριθμός των συγκλητικών διευρύνθηκε με την απονομή τίτλων από τους αυτοκράτορες. Από τους συγκλητικούς μόνο όσοι κατείχαν τον τίτλο του «ιλλούστριου» είχαν δικαίωμα συμμετοχής στις εργασίες της συγκλήτου της Κωνσταντινούπολης η οποία είχε τον δικό της Έπαρχο. Οι διοικητές των επαρχιών και οι αξιωματούχοι της επαρχιακής διοίκησης επιλέγονταν από τους συγκλητικούς που διέμεναν στις επαρχίες.

ΤΑΞΗ ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ-Βουλευτές: Εξασφάλιζαν την εύρυθμη λειτουργία της βυζαντινής πόλης (επισιτισμός της πόλης, συντήρηση των τειχών και των υδραγωγείων, θέρμανση και λειτουργία λουτρών, φωτισμός, διοργάνωση αγώνων εορτών κλπ.) κατά την Πρώιμη περίοδο.

Ανήκαν στην τάξη των ιππέων αλλά από τα τέλη του 4ου αιώνα αποτέλεσαν κλειστή κοινωνική ομάδα γαιοκτημόνων. Διαμορφώθηκε μία επαρχιακή αριστοκρατία. Η ένταξη σ' αυτήν προϋπέθετε καταγωγή, μόνιμη διαμονή και περιουσία. Μέρος της πολιτικής ιεραρχίας αποτελούσαν και οι δικαστές καθώς και οι ασχολούμενοι με τα οικονομικά. Στα μέσα του 6ου αιώνα τα βουλευτήρια και οι βουλευτές είχαν εξαφανιστεί: Ο πλούτος που συσσωρεύσαν οι γαιοκτήμονες οδήγησε στην άρνηση τέλεσης των αστικών καθηκόντων τους. Η κατάσταση κατέληξε σε άσκηση πιέσεων για την ανάληψη διοικητικών θέσεων και σε αντίστοιχες προσπάθειες αποφυγής που σταδιακά επέφεραν τη διάλυση του θεσμού. Από την εποχή του Ηρακλείου (610-641) και μετά η αυτοκρατορία χωρίστηκε σε θέματα. Κάθε θέμα ανατέθηκε σε ένα στρατηγό με στρατιωτικές και πολιτικές αρμοδιότητες. Από τον 9ο αιώνα και μετά οι αξιωματούχοι του κράτους χωρίς ιεραρχική κατάταξη πλέον ήταν απ' ευθείας υπόλογοι στον αυτοκράτορα.

ΚΛΗΡΟΣ: Το κενό που άφησε η διάλυση του σώματος των βουλευτών κάλυψε με τον καιρό η Εκκλησία η οποία ήδη από τον 4ο αιώνα είχε επωμιστεί τον τομέα της φιλανθρωπίας.

Η ανάληψη από την Εκκλησία εξωθησκειυτικών τομέων σχετικών με την εύρυθμη λειτουργία της πόλης κατέστησε τους επισκόπους ισότιμους των επάρχων.

Οι επίσκοποι προέρχονταν από την αριστοκρατία που σημαίνει ότι είχαν ούτως ή άλλως γνώση της δημόσιας διοίκησης.

Εξαφάνιση των αστικών κέντρων τον 7ο και 8ο αιώνα και αύξηση των αγροτικών πληθυσμών. Οι επαρχιακοί επίσκοποι έχασαν το κύρος τους.

ΣΤΡΑΤΟΣ: Κατά την Πρώιμη περίοδο ο στρατός αποτελείτο από μία κινητή στρατοαστυνομική δύναμη που στρατοπέδευε συνήθως στις πόλεις και από τους συνοριακούς φρουρούς.

Από τα μέσα του 7ου αιώνα συγκρότηση στρατών από γηγενείς πληθυσμούς στους οποίους παραχωρήθηκαν γαίες. Τις καλλιεργούσαν όταν δεν πολεμούσαν.

Η αστική ζωή έσβησε κατά τον 7ο και 8ο αιώνα. Σειρά επιδημιών, φυσικών καταστροφών και εισβολών διαφόρων φύλων συνετέλεσε στην παρακμή και εξαφάνιση των πόλεων και στη διαμόρφωση μίας κοινωνίας ημιαγροτικής γύρω από φρούρια. Με αντάλλαγμα τη στρατιωτική υπηρεσία παροχή σε πολεμιστές κτημάτων μαζί με πάροικους.

Διάσπαση της κεντρικής εξουσίας – Ιδιωτικοί στρατοί: Από τον 11 αιώνα σταδιακή κατάργηση της παροχής κτημάτων έναντι στρατιωτικής υπηρεσίας και στρατολογία μισθοφόρων.

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΓΕΩΡΓΟΙ: Η γεωργία ήταν η μεγαλύτερη πηγή πλούτου - Μεγάλοι γαιοκτήμονες - Μικροί γαιοκτήμονες που συγκροτούσαν αυτόνομες κοινότητες - Εξαρτημένοι αγρότες θεωρητικά ελεύθεροι αλλά ουσιαστικά δέσμιοι του αγρού τους, οι λεγόμενοι «δούλοι της γης». Ο λιμός του 927 συνετέλεσε στην αύξηση της περιουσίας των μεγάλων γαιοκτημόνων. Η σταδιακή μείωση των μικρών ιδιοκτησιών ήταν αναπόφευκτη. Κατά τον 10ο αιώνα νέα αστική τάξη, νέες μεγάλες οικογένειες που κατάγονταν από την Καππαδοκία και την Ανατολική Μικρά Ασία όπως των Φωκάδων, των Σκληρών, των Δουκών ήλθαν στο προσκήνιο, κάποιοι έγιναν και αυτοκράτορες. Κατά την ίδια περίοδο αναζωογονήθηκαν κάποιες πόλεις και ανέκαμψαν πλήρως κατά τον 11^ο-12^ο αιώνα.

ΑΣΤΟΙ: Επαγγελματίες και τεχνίτες - Έμποροι- Προμηθευτές πρώτων υλών Άνθρωποι του θεάματος (αρματοδρόμοι, μουσικοί, ηθοποιοί, ταχυδακτυλουργοί)- Υποτακτικοί και υπηρέτες- Μη παραγωγικοί (γέροντες, ανάπηροι, τρελοί).

Θεωρητικά το 1/10 του πληθυσμού ήταν πλούσιοι και το 1/10 άποροι αν και τα στοιχεία αυτά είναι μάλλον πολύ γενικά και αμφισβητήσιμα.

Στην τάξη των φτωχών επαγγελματιών συγκαταλέγονταν οι χειρώνακτες, οιπραματευτές, οι λιανοπωλητές. Οι τεχνίτες ήταν οργανωμένοι σε συντεχνίες και η οικονομική τους κατάσταση εξαρτιόταν από το πόσο προσοδοφόρα ήταν η τέχνη τους. Οι έμποροι είχαν λιγότερα ή περισσότερα έσοδα ανάλογα με το διακινούμενο είδος και σε συνάρτηση με τους τόπους διακίνησης εμπορευμάτων. Π.χ. η διακίνηση από λιμάνια ή το εμπόριο με την Περσία και με τις χώρες τις Εγγύς Ανατολής. Το εμπόριο πολυτελών υφασμάτων, πορφύρας αλλά και ειδών διατροφής (ρύζι, σιτάρι, παστά ψάρια, αυγοτάραχο μπαχαρικά, κρασί, λάδι) κεραμικών και πολύτιμων μετάλλων. Ο 11ος αιώνας χαρακτηρίζεται από σημαντικό άνοιγμα στο εμπόριο αλλά και από την παροχή εμπορικών διευκολύνσεων στη Βενετία και σε άλλες πόλεις κράτη.

1204:Δ' Σταυροφορία- 1η άλωση της Κωνσταντινούπολης. Η αυτοκρατορία δεν συνήλθε ποτέ από την καταστροφή. Κέντρο βάρους είναι και πάλι η γη αλλά οι εδαφικές απώλειες την καθιστούν όλο και λιγότερη.